

**SPRAWOZDANIE FINANSOWE WEDŁUG MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW
SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ**

Grzegorz Skątecki

Wprowadzenie

Globalizacja gospodarki światowej spowodowała proces ujednoczania zasad rachunkowości i prezentacji sprawozdań finansowych. Dwa wiodące ośrodki ustanawiające standardy rachunkowości podjęły w 2004 roku decyzję o sukcesywnym tworzeniu wspólnych zasad obowiązujących w Europie i Stanach Zjednoczonych. Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) oraz Amerykańska Rada ds. Standardów Rachunkowości (FASB) podjęły decyzję mającą na celu opracowanie wspólnego wzoru sprawozdania finansowego. Dotychczasowe wzory stosowane w Europie i w Stanach Zjednoczonych charakteryzowały się odrębnymi kryteriami klasyfikowania niektórych zdarzeń gospodarczych, w związku z czym użytkownik otrzymywał informacje nie w pełni porównywalne. Obecnie obowiązujący Międzynarodowy Standard Rachunkowości¹ nr 1 (MSR 1) stanowi na wstępie, że celem sprawozdania finansowego jest „dostarczanie (użytkownikom) informacji na temat sytuacji finansowej²” podmiotu gospodarczego, by mogli oni podejmować racjonalne decyzje gospodarcze.

Ogólne zasady sporządzania sprawozdania finansowego

Według MSR 1 pełne sprawozdanie finansowe składa się z następujących części:

- sprawozdanie z sytuacji finansowej na koniec danego okresu,
- sprawozdanie z całkowitych dochodów za dany okres (w tym rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z innych całkowitych dochodów),
- sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za dany okres,
- sprawozdanie z przepływów pieniężnych za dany okres,
- informacje dodatkowe o polityce rachunkowości oraz informacje objaśniające,

Natomiast w przypadku jednostek stosujących zasady MSR po raz pierwszy, także sprawozdanie z sytuacji finansowej na początek najwcześniejszego okresu porównawczego, w którym zastosowano retrospektywne przekształcenie pozycji w sprawozdaniu finansowym (zatem w tych przypadkach wymagane jest prezentowanie danych za trzy okresy).

Jednostki mogą stosować inne tytuły poszczególnych części sprawozdania finansowego niż te podane powyżej, ale pod warunkiem, że będą one oddawać treść prezentowanych informacji.

Sprawozdanie finansowe sporządzone zgodnie z MSR powinna cechować istotność, definiowana jako wielkość, która może wpłynąć na decyzje gospodarcze podejmowane przez użytkowników, oraz rzetelność, czyli wierne odzwierciedlenie sytuacji majątkowej i finansowej danej jednostki gospodarczej.

Sprawozdanie finansowe sporządza się przynajmniej raz w roku obrotowym i przy założeniu kontynuacji działalności

¹ W niniejszym artykule autor zamiennie posługuje się skrótem MSR lub MSSF dla określenia Międzynarodowych Standardów Rachunkowości oraz Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej.

² Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, §9.

w dającej się przewidzieć przyszłości, co najmniej przez kolejnych 12 miesięcy.

Każde sprawozdanie finansowe powinno być sporządzone zgodnie z zasadą memoriału (wyjątkiem jest sprawozdanie z przepływów pieniężnych, sporządzone zgodnie z zasadą kasową) i nie jest dopuszczalne kompensowanie aktywów ze zobowiązaniami, przychodów z kosztami, chyba że jest to dozwolone przez MSR. Informacje porównawcze muszą być ujawnione w stosunku do wszystkich zaprezentowanych danych liczbowych. Ważną kwestią jest także zachowanie ciągłości prezentacji informacji w niezmienionej formie w kolejnych latach.

Na początku sporządzanego dokumentu należy dokładnie określić prezentowane sprawozdanie finansowe, a więc nazwę jednostki, okres sprawozdawczy, czy jest to jednostkowe czy skonsolidowane sprawozdanie finansowe, walutę prezentacji i poziom zaokrągleń³.

Zasady zamieszczone w MSR 1 nie określają wzoru sprawozdania finansowego, według którego jednostka powinna dokonywać jego prezentacji. Poniżej wymienione pozycje należą do minimalnych wymogów informacyjnych, poza sprawozdaniem z przepływów pieniężnych, które prezentuje się według zasad określonych w MSR 7⁴.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej powinny zostać zaprezentowane informacje o składnikach majątku oraz o źródłach ich finansowania z podziałem na następujące pozycje:

- rzeczowe aktywa trwałe,
- nieruchomości inwestycyjne,
- wartości niematerialne,
- aktywa finansowe,
- inwestycje rozliczane zgodnie z metodą praw własności,
- aktywa biologiczne,
- zapasy,
- należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności,
- środki pieniężne i ich ekwiwalenty,
- sumę aktywów zaklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży,
- zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania,
- rezerwy,
- zobowiązania finansowe,
- zobowiązania i aktywa dotyczące podatku bieżącego,
- rezerwy oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
- zobowiązania wchodzące w skład grup przeznaczonych do sprzedaży,
- udziały niekontrolujące zaprezentowane w kapitale własnym,
- wyemitowany kapitał podstawowy oraz kapitały rezerwowe przynależne udziałowcom jednostki dominującej.

Jednostka w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dokonuje podziału aktywów i zobowiązań na krótkoterminowe i długoterminowe, którego kryterium stanowi okres 12 miesięcy od dnia, na który sporządzane jest sprawozdanie finansowe. Osobnej prezentacji wymagają natomiast pozycje aktywów przeznaczonych do sprzedaży i związane z nimi zobowiązania.

³ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, §51.

⁴ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

Pozycje należące do sprawozdania z całkowitych dochodów dana jednostka może prezentować w dwojaki sposób (do wyboru przez jednostkę):

- w pojedynczym sprawozdaniu z całkowitych dochodów,
- lub w dwóch częściach: w sprawozdaniu przedstawiającym składniki zysków i strat (jednostkowe sprawozdanie z całkowitych dochodów) oraz w drugiej części, której początek stanowi wynik netto i przedstawiane są składniki innych całkowitych dochodów (sprawozdanie z całkowitych dochodów).

Istota sprawozdania z całkowitych dochodów sprowadza się do łącznej prezentacji tradycyjnego wyniku finansowego netto oraz wyniku kapitałowego, który do końca 2008 roku był prezentowany wyłącznie w kapitale własnym.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów zawiera co najmniej następujące pozycje za dany okres sprawozdawczy:

- przychody,
- koszty finansowe,
- udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć wycenianych metodą praw własności,
- obciążenia z tytułu podatków,
- wynik po opodatkowaniu na działalności zaniechanej,
- zysk lub strata netto,
- składniki innych całkowitych dochodów (według rodzaju),
- udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć rozliczanych metodą praw własności,
- całkowite dochody ogółem.

Z powyższego podziału można zaobserwować, że działalność bieżącą prezentuje się w rozbiciu na poszczególne składniki, natomiast działalność zaniechaną prezentuje się tylko przy pomocy wyniku netto na tej działalności.

Składniki innych całkowitych dochodów to przychody lub koszty rozliczane bezpośrednio z kapitałem własnym.

W sprawozdaniu z całkowitych dochodów jednostka wykazuje wszelkie zmiany zachodzące w kapitale własnym z tytułu transakcji gospodarczych, ale poza transakcjami z właścicielami, np. wypłatą dywidendy. Do składników tych zaliczane są:

- zmiany z przeszacowania składników majątkowych (MSR 16⁵ oraz MSR 38⁶),
- zyski i straty aktuarialne z tytułu programu określonych świadczeń (MSR 19⁷),
- zyski i straty wynikające z przeliczenia pozycji sprawozdania finansowego jednostki działającej zagranicą,
- zyski i straty z tytułu przeszacowania składników aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (MSR 39⁸),
- efektywną część zysków i strat związanych z instrumentem zabezpieczającym w ramach

⁵ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”.

⁶ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 38 „Wartości niematerialne”.

⁷ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 19 „Świadczenia pracownicze”.

⁸ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

zabezpieczenia przepływów pieniężnych (zob. MSR 39).

MSR 1 wymienia okoliczności, które powodują oddzielne ujawnianie pozycji przychodów i kosztów i należą do nich:

- odpisy aktualizujące (oraz ich odwrócenia) wartość zapasów lub wartość rzeczowych aktywów trwałych,
- restrukturyzację działalności jednostki (także odwrócenie takich rezerw),
- zbycie rzeczowych aktywów trwałych i inwestycji,
- działalność zaniechaną,
- rozliczenia z tytułu spraw sądowych,
- inne odwrócenia rezerw.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów może być prezentowane w formie porównawczej lub kalkulacyjnej (funkcjonalnej), do wyboru przez jednostkę, z tym że przy formie kalkulacyjnej należy zaprezentować dodatkowo koszty w podziale na ich rodzaje.

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym prezentuje zmiany pomiędzy początkiem i końcem okresu sprawozdawczego dla każdego składnika kapitału własnego. Zmiany te odzwierciedlają przyrost lub spadek aktywów netto jednostki w ciągu danego okresu.

Sprawozdanie to powinno przedstawiać:

- sumę całkowitych dochodów za dany okres,
- transakcje z właścicielami (np. wypłata dywidendy),
- uzgodnienie między bilansem otwarcia, a bilansem zamknięcia dla każdej pozycji kapitału własnego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych dostarcza użytkownikowi sprawozdania finansowego informacji na temat zdolności jednostki do generowania środków pieniężnych oraz do oceny potrzeb jednostki w tym zakresie.

Może być sporządzone przy użyciu metody pośredniej i bezpośredniej. Podział następuje tu na działalność operacyjną, inwestycyjną i finansową. Tak jak w przypadku sprawozdania z sytuacji finansowej, należy wyodrębnić w działalności operacyjnej przepływy z tytułu podatku dochodowego.

Celem dokładnego poznania zasad prezentacji sprawozdania z przepływów pieniężnych należy sięgnąć do zapisów MSR 7.

Informacje dodatkowe

Natomiast ostatnia część sprawozdania finansowego zawiera podstawę jego sporządzenia, zasady rachunkowości oraz dostarcza informacji, które nie są prezentowane w innych miejscach sprawozdania finansowego, a są niezbędne do jego zrozumienia.

W tej części należy wyraźnie napisać o zgodności z zasadami MSR, a niespełnienie chociażby jednej z zasad powoduje, że sprawozdanie takiego nie można uznać za zgodne z zasadami MSR.

W tej części informuje się także o innych kwestiach, takich jak np. zobowiązania warunkowe czy istotne zdarzenia, które zaszły po dniu bilansowym, a nie zostały ujęte w prezentowanym sprawozdaniu finansowym. Prezentuje się

także tu segmenty operacyjne, zgodnie z MSSF 8⁹.

Jednostka ujawnia także informacje dotyczące szacunków na koniec okresu sprawozdawczego, co do których istnieje ryzyko korygowania wartości bilansowej aktywów i zobowiązań w trakcie kolejnego roku obrotowego.

Pozostałe istotne uregulowania

We wszystkich powyższych sprawozdaniach jednostka może prezentować bardziej dokładne lub dodatkowe informacje niż wspomniane powyżej, gdy taka prezentacja będzie bardziej użyteczna i zrozumiała dla użytkownika. Należy wspomnieć jeszcze, że MSR 34¹⁰ reguluje zasady sporządzania i prezentacji śródrocznego sprawozdania finansowego, które nie jest tak obszerne jak pełne roczne sprawozdanie finansowe, przykładowo nie zawiera informacji dodatkowych o polityce rachunkowości.

Powyższe uregulowania dotyczą także prezentacji skonsolidowanego sprawozdania finansowego grupy kapitałowej.

Najistotniejsze różnice między zasadami MSR a PSR¹¹

Przedmiot różnicy	MSR/MSSF	PSR
Nazwy poszczególnych części sprawozdania finansowego	Zalecane nowe nazwy: sprawozdanie z sytuacji finansowej, sprawozdanie z całkowitych dochodów, sprawozdanie ze zmian w kapitale, sprawozdanie z przepływów pieniężnych, ale możliwe stosowanie innych tytułów.	Nie ma możliwości wyboru, a więc należy stosować następujące nazwy: bilans, rachunek zysków i strat, zestawienie zmian w kapitale własnym, rachunek przepływów pieniężnych.
Prezentacja sprawozdania finansowego	Podano minimalny zakres ujawnień.	Struktura z góry określona w załącznikach do ustawy o rachunkowości.
Prezentacja tradycyjnego wyniku finansowego oraz wyniku kapitałowego	Wymagane obydwie prezentacje, ale do wyboru jedna z dwóch form prezentacji.	Ustawa o rachunkowości nie przewiduje prezentacji wyniku kapitałowego.
Sporządzanie sprawozdania ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych	Wymagane dla wszystkich jednostek.	Nie jest wymagane, jeśli jednostka nie podlega obowiązkowi badania i ogłaszania sprawozdania finansowego.
Prezentacja zysków i strat nadzwyczajnych	Niedozwolone.	Dozwolone.
Ujawnienie założeń dotyczących przyszłości oraz niepewności szacunków	Wymagane.	Niewymagane.
Ujawnienie kwoty dywidend	Wymagane.	Wymagana propozycja podziału zysku

⁹ Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 8 „Segmenty operacyjne”.

¹⁰ Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa”.

¹¹ Polskie Standardy Rachunkowości (PSR) wynikając z zapisów ustawy o rachunkowości.

zadeklarowanych do dnia sporządzenia sprawozdania finansowego		lub pokrycia straty za dany rok obrotowy.
Sprawozdanie z działalności jednostki	Niewymagane.	Wymagane, ale nie jest częścią sprawozdania finansowego.

Zakończenie

Kolejnym krokiem wspomnianego na wstępie ujednolicania standardów są prace nad projektem nowego standardu (MSSF), który prawdopodobnie od 2013 roku zastąpi MSR 1. Według propozycji zawartych w tym projekcie jednostki będą zobowiązane do prezentowania informacji w wyżej wymienionych częściach sprawozdania finansowego w podziale na:

- sekcję biznesową, z podziałem na kategorie: operacyjną oraz inwestycyjną,
- sekcję finansową, z podziałem na kategorie: zobowiązań oraz kapitałów własnych,
- sekcję podatku dochodowego,
- sekcję działalności zaniechanej,
- sekcję transakcji dotyczących innych kategorii.

Podział taki istnieje już w obecnie obowiązującym MSR 1, ale nie jest tak bezpośrednio wskazany jak powyżej. Wszystkie części sprawozdania będą miały zachowaną spójność merytoryczną na poziomie wierszy. Zdaniem autora rozwiązanie to będzie pomagało lepiej zrozumieć działalność danej jednostki oraz wskaże, jakie przychody i jakie koszty wpływają na odpowiednie aktywa i zobowiązania w ramach danej działalności oraz jakie są związane z tym przepływy pieniężne.

Przeglądając powyższe propozycje należy stwierdzić, że sporządzających sprawozdania finansowe czeka nowe wyzwanie polegające na odpowiednim przyporządkowaniu poszczególnych składników ksiąg rachunkowych do nowych pozycji sprawozdania finansowego. Nie będzie to z pewnością łatwe, ale jak zasygnalizowano wcześniej, pomoże lepiej zrozumieć działalność danej jednostki gospodarczej i w oparciu o to podejmować jeszcze bardziej racjonalne decyzje gospodarcze.

Bibliografia

1. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 roku przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz.U.UE.L.08.320.1.
2. Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku, Dz.U.09.152.1223 j.t.
3. <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects.htm>.